

Na chalupě Janiny maminky jsem na toaletě z dlouhé chvíle sáhl po časopise Amatérské rádio. Nechal ho tam Janin mladší bratr, který všude chodil s pájkou v ruce.

KE KOMPUTERŮM

Mezi řadou článků, z nichž jsem nerozuměl žádnému, jsem objevil nenápadnou zprávičku. Že se někde ve světě koná nějaký kongres, který se zabývá tím, co se jednou bude dělat s lidmi, kteří vůbec komputery nebudou rozumět. Trochu mě to vyděsilo. Hned jsem si představil nějakou lágovou rampu, na které se zase dělají selekce. Tentokrát kvůli komputery... Neměl jsem o nich ponětí. S ohledem na tátovu historii mi ale zpráva utkvěla v hlavě jako nebezpečná hrozba, která by mohla negativně ovlivnit moji budoucnost.

Začal jsem se o problematiku zajímat. Především proto, abych měl aspoň takové znalosti, že budu mít šanci „přežít“. Z nedostatku jiných informačních zdrojů jsem začal číst časopis Amatérské rádio. Hledal jsem v něm články, kde bylo něco o komputerech.

Dočetl jsem se tak o přístroji Sinclair ZX81, který byl v časopise nadšeně oslavován a chválen. Nevěděl jsem přesně proč a v čem, ale z textů a recenzí bylo jasné, že jde o revoluční, vynikající výrobek! Klíčovým parametrem byla i „revolučně“ nízká cena zařízení. V Československu tehdy nic obdobného neexistovalo, a ze Sinclairu se tak stala hvězda i u nás. Tedy mezi „radioamatéry“. Rozhodl jsem se, že si ho také pořídím. Že to bude současně nejlepší způsob, jak zjistit, o co se vlastně jedná, a že moje šance na přežití se tím zase zvýší.

Bratr Ivan mi ho poslal z Francie. V tom byl ale současně nepřijemný technický zádrhel.

Malou krabičku bylo třeba připojit k televizoru, který sloužil jako monitor. Francouzský výrobek měl ovšem bohužel francouzskou televizní normu SECAM, zatímco u nás byla norma PAL.

Dočetl jsem se, že se to dá někde v přístroji přepnout, protože je vybaven oběma normami. Vyžadovalo to ale samozřejmě technickou vědomost, kde a jak to lze udělat.

Tak začalo moje putování po servisních střediscích na opravu televizorů, magnetofonů a další elektroniky. Když jsem přístroj ukázal a řekl, že bych chtěl přehodit normu, někteří z techniků si mě dlouze prohlíželi. Jak normu? Jak přepnout? A co je to vůbec za krám...? Jedni tvrdili, že do toho nemůžou lézt, protože to neznají, druzí se ptali, jestli k tomu mám schéma, někteří se rovnou smáli.

Na tradiční otázku „Na co to máte?“ jsem nebyl schopen odpovědět. „Já bych vám řekl, na co to máte, ale je to sprostý!“ rozbírácel se smíchem další. Přechkal jsem ta ponížení, byl jsem na to od řemeslníků a techniků trénovaný.

Nenašel se ale servis pro televizory, kde by mi s tím poradili. Po usilovném pátrání jsem se dozvěděl, že existuje Klub uživatelů osobních počítačů, kde prý je expert, který mi pomůže.

Seděl jsem doma se zapnutým Sinclairem zapojeným do televizoru. Už byl funkční. Od nefunkční fáze se to ovšem příliš nelišilo. Deziluze. Na televizoru blikal jeden znak. Jinak obrazovka prázdná. Chvilí jsem seděl, jestli snad něco za chvíli... Nic. Ani za dlouhou chvíli.

„Co to děláš?“ zeptala se Jana ve dveřích.

„Nevím...“ odpověděl jsem po pravdě.

A snažil se pochopit, co je na tom výrobku tak báječného, že ho všichni vychvalovali. Zdálo se, že to neumí nic. Na druhou stranu jsem si byl vědom, že netuším, co by to vlastně mělo umět. Hodně nezábavné za tu námahu a peníze.

Vybavil se mi znovu varovný článek z Amatérského rádia. Uvědomoval jsem si, že jsem typickým představitelem těch, kdo pro naprosté nevládnutí a neznalost budou nakonec vytříděni. K čemu a kam, to jsem neměl odvahu pomyslet.

V Klubu uživatelů osobních počítačů jsem se postupně dozvěděl a okoukal, jak se s přístrojem vůbec zachází. Většina členů klubu

byli buď inženýři, nebo radioamatéři, technici, prostě lidé, kteří tomu rozuměli.

Řada z nich žila vlastním programováním ve strojovém kódu, což pro mě bylo něco zcela mimo planetu, a jen se stále vnucovala myšlenka na třídění těch, co nepochopí... Vůbec nepřicházelo v úvahu zeptat se na věci tak triviální, jaké jsem měl na mysli já. Navíc jsem se obával, že by se okamžitě prozradilo, v jak zanedbaném stavu jsem.

Co hračka uměla pro uživatele, jako jsem byl já, si lze snadno představit ze slavnostního setkání. Bylo svoláno u příležitosti dalšího objevu a výsledků programování techniků, programátorů a machrů, kteří měli předvést nový, víceméně „převratný“ objev v oblasti grafiky. Byla to tehdy dobová událost, o které se všude mluvilo, a i já cítil jisté objevné napětí.

V narvané klubovně seděli za stolem mladí kluci a na televizní obrazovce před sebou spustili tu pecku. Hlavní „pilot“ ovládal směrovými šipkami na klávesnici písmeno X, které bylo v jednom z rohů televizní obrazovky. Na druhé straně obrazovky bylo písmeno Y. Když vyrazil velmi pomalým tempem s ixkem směrem k ypsilonu, ypsilon se začal stejně pomalu samovolně šinout jinam. Pilot klávesami v maximálním soustředění navigoval písmeno X a blížil se nezadržitelně k ypsilonu. V místnosti bylo napětím k nedýchání. Všichni jsme to sledovali jako Armstrongův výstup na Měsíc. Až konečně písmenem X překryl ypsilon. V okamžiku, kdy se to stalo, pohyb písmen se zastavil a na obrazovce se objevilo: PRAVE SI CHYTL PRINCEZNICKU ZA RUCICKU...

Na to propukl smích, jásot a velký potlesk. Nový krok pro lidstvo v Československu.

Nechápal jsem příliš podstatu úspěchu. Naopak, začínal jsem mít podezření, že jsem zabředl do podivné technické sekty, kterou normální život přestal zajímat. Hádám, že „objevem“ tehdy byla plynulost pohybu X vůči Y díky softwarové úpravě grafických schopností přístroje. Já měl jediný ideál: chtěl jsem na tom psát. Bude to ještě za mého života? Neodolal jsem a jednoho

z technických nadlidí jsem se zeptal, kdy myslí, že na tom půjde psát... třeba rukopis a tak...?

„Nikdy,“ řekl stručně.

Po čase jsem měl už o generaci lepší přístroj. V Tuzexu jsem si k němu objednal jako „individuální dovoz“ hard disk o kapacitě 20 MB. Stál tehdy třetinu pořizovací ceny osobního auta. Dal jsem za něj většinu našich úspor. Hysterická investice.

Byl to poměrně velký, žlutobéžový kvádr se silným a tlustým připojovacím kabelem na síť a druhým, stejně silným, ke komputeru.

Připojil jsem ho slavnostně ke svému stroji a zkusil uložit data. Byl to zázrak. Data se proti dosavadnímu způsobu ukládala opravdu rychle. (Do té doby jsem je ukládal na magnetofonové kazety.) Disk ale poměrně nahlas hlučel a při ukládání dat pak hlučel ostrým, ocelově hvízdavým zvukem, ne příliš vzdáleným ryku cirkulárky. Byl to pokrok. S jedinou nevýhodou, že data jsem na disk mohl ukládat jen během dne, když nespaly děti.

Dalším nepřátelským zařízením se časem stal přenosný fax – krabička, která se připojila ke komputeru. Pokud mi někdo posílal fax, krabička signalizovala kvílivým, vysokým a rychle běžícím sledem hvízdů a pískanců, že pokus zachytila. Proběhlo hvízdavé domlouvání faxových přístrojů (po čase jsem mu začal částečně rozumět) a v případě úspěchu následoval přenos dat. Zvuk i jeho intenzita ještě zesílily. Jedna stránka A4 se při nekvalitním spojení mohla faxovat několik minut.

Pokud se přenos podařil, což nebyla samozřejmost, bylo možné si přijatý fax vytisknout. Tiskárna ovšem byla vůbec nejhlučnějším zařízením.

Nástup informačních technologií nepřišel potichu. V komunistickém Československu tehdy ale téměř nikdo nic neslyšel.

Naši přátelé, dva bratři, pracovali jeden jako šéf dekorační dílny, druhý v kanceláři, ale kromě toho se živili jako malíři. Dělali to dlouho, měli řadu zkušeností a byli velmi dobře organizovaní díky jejich mamince, která celý obchod ovládala.

PLUKOVNÍK HALÍŘ

Přizvali nás s Janou na výstavu mimo Prahu s tím, že je to výstava prodejná a že bychom si prodejem keramiky mohli něco přivydělat. Byli jsme za to s Janou vděční.

Prodejnost měla pár drobných úskalí. Jakýkoli prodej byl nezákonný. Výstavu organizovali naši přátelé s maminkou v prostorách kulturního sálu národního výboru a sdělit případným návštěvníkům, že si vystavené věci mohou koupit, bylo jedním ze zadání pro vystavovatele. Oficiálně to ovšem rozhodně nešlo, to by bylo spíš na kriminál.

Kluci měli ale letité zkušenosti, byli velmi řemeslně zdatní a uměli dělat miniatury obrázků jako napodobeniny starých holandských mistrů, o které byl všude velký zájem. Motivy obrázků byly většinou krajinné, často pražská zákoutí, Kampa, Vltava s odlesky, prostě jak se na staré holandské mistry patří.

Doporučili nám, pokud chceme přežít, abychom se v plastikách a výrobcích nesoustředili na výrazný umělecký projev, protože publikum a návštěvníci jsou z malého města. Žádní experti na výtvarné umění. Kupují, co se jim zdá hezké a cenově dostupné. Jak nám stručně jeden z bratrů vysvětlil: největší umění je vydělat prachy.

Byli jsme na tom existenčně tak, že nás roupy po uměleckých sděleních ani nijak nezatěžovaly. Našimi pravidelnými a poměrně tvrdými soupeři byly inkaso, účty, dvě děti a další věci běžného přežívání.

Jana pro výstavu vyrobila sérii velmi líbivých plastik. Dámských hlav s různými secesními a jinými účesy. Instinktivně jsem byl

přesvědčen, že by se mohly prodávat dobře. Velmi líbivé! Zeptal jsem se, jak je nazveme. Navrhla „plastika I“, „plastika II“ a tak až k „plastice X“ a hodně lpěla na římském číslování. Odsoudil jsem to jako nesmysl a snažil se ji přesvědčit, že prodej často závisí i na takových okolnostech, jako je název.

Nakonec jsem čtyři hlavičky nazval Jaro, Léto, Podzim, Zima. Jana mi řekla, že jsem prase. Oponoval jsem, že názvem všechno začíná, že je to často návod, co mají zákazníci vidět, a mohou pak někdy i prožít šťastnou euforii, když to v artefaktu skutečně spatří. Navíc že roční období mají v sobě určitou sběratelskou magii, kdy by lidé mohli chtít mít celý rok. Kompletní rok! Jana, ještě vlahá studiem na Akademii výtvarných umění, omdlávala, co jsem to za uzenáře! Ale povýšenecká intelektuálně-umělecká pýcha ji výrazně přešla, když jsme pak společně komponovali seznam na nákup potravin a dvakrát jsme museli škrtnout olej na smažení. Potřebovali bychom ho, ale při jeho ceně jsme se shodli, že až příště.

Dalším plastikám jsem dával názvy jako: Smutek, Naděje, Melancholie... apod. Byl to pro mě určitý tvůrčí požitek – a také podíl na výsledku. Bylo jasné, že naším zákazníkem bude, pokud vůbec někdo, především žena, případně muž s dárkem pro ženu. K tomu jsme měli v nabídce další plastiky, reliéfy a několik skutečně uměleckých artefaktů – ty má Jana doma dodnes.

V den odjezdu na přípravu výstavy si pamatuji přesně, že jsme měli volných sto šedesát korun... Tehdy byl průměrný plat kolem tří tisíc. V autě narvaném keramikou ještě oba chlapce. Během cesty jsem přemýšlel: Co když neprodáme nic? Dělal jsem si takový předběžný finanční plán, jak s těmi sto šedesáti korunami vydržet co nejdéle... Bylo to protivné a nepříjemné počítání, kde každá kostka másla výrazně mění hospodářský výsledek. Nahradil jsem to hypotetickými kalkulacemi: Co kdybychom třeba prodali za tisíc... nebo za několik tisíc...? To se zdálo podstatně zábavnější a vešel se tam konečně i hnusně drahý olej na smažení.

Systém výstav měli naši přátelé ověřený na řadě předchozích akcí, kterých už realizovali desítky. Měli vypracovanou celou

koncepti, včetně působení na návštěvníky, které výborně znali, a jejich paní maminka ovládala propagaci, marketing, styk se zákazníkem i prodej. Bylo na ní patrné, že je ve svém živilu a že pro to má velký talent.

Důležitá byla vernisáž. Musel přijet nějaký slavný herec, na kterého se vlastně místní přišli osobně podívat. Čím slavnější, tím lepší návštěvnost.

Naši výstavu zahajoval Petr Haničinec. Bylo narváno. Četl nějakou poezii, na kterou jsem se nemohl soustředit, protože jsme ještě dokončovali drobnosti v rámci instalace, a navíc jsem přemýšlel, jak dodat návštěvníkům nejpodstatnější informaci: že všechno je prodejné! Měl jsem předtištěné ceníky. Byly ale současně nebezpečné, protože zároveň mohly sloužit jako důkaz trestného činu, nedovoleného prodeje atd. Uvažoval jsem, že je případně dám jen krajně důvěryhodným zájemcům.

Na zadní stranu všech našich výrobků jsem nalepil cenovku. Tedy napsal číslo, ale ne písmena Kčs. Nebyl jsem si jistý, že informaci o možném prodeji návštěvníkům takhle doručím. Kluci ale také psali na zadní část obrázků jenom čísla, dělal jsem to tedy podle nich.

Chvilí hrál někdo na violoncello. Stejně jako ostatní jsem předstíral, že jsem se poměrně hluboko ponořil do prožitku vážné hudby. Ještě hlouběji jsme měli bohužel do kapsy, což při poslechu melodie výrazně ruší. Navíc vážná hudba velmi silně akcentovala vážnou existenční situaci a plynule ve mně postupně vyvolávala depresi...

Po zahájení výstavy se návštěvníci vrhli na obrázky našich kolegů a chodili za jejich maminkou, která si zapisovala údaje i částky, za které chlapci prodávali. Maminka zářila, já zasl a Jana se dala do rozhovoru s nějakým místním výtvarníkem, který měl dlouhé vousy a smutný pohled do dále.

Za mnou nechodil nikdo. Bylo poměrně nepříjemné být vystaven tak výrazné nevšímavosti, navíc to ukazovalo na případnou obchodní, v našem případě existenční katastrofu. Byl jsem dost nervózní.